

Personlighet och personlighetsstörningar

Utredning och diagnostik av vuxna och ungdomar

En fördjupande specialistkurs uppdelad på 6 kursdagar. Kursen ges till psykologer som önskar att utveckla kompetensen inom utredning av personlighetsstörningar. Kursen behandlar empiriska, praktiska och etiska faktorer i kliniskt arbete med personlighetsbedömningar, såsom datainsamling, analys, bedömning och återkoppling. Kursen ger en omfattande genomgång av hur vi kan förstå personlighetsyndrom utifrån aktuell forskning. Du tränas i att bedöma personlighet och personlighetsstörningar utifrån relevanta instrument och metoder.

Kursdatum

11-12 februari, 25-26 mars och 8-9 april.

Plats

Kursen ges digitalt.

Behörighet

Behöriga att söka kursen är legitimerade psykologer. Kursen är möjlig att anmäla sig till oavsett om du genomför specialistutbildningen eller bara vill fördjupa dina kunskaper inom ämnet.

Ackreditering

Kursen ackrediteras som 1 av 6 specialistkurser som 1 fördjupningskurs inom Klinisk vuxenpsykologi, Psykologisk behandling/psykoterapi, Neuropsykologi och Forensisk psykologi.

Kursen räknas också som breddkurs inom övriga specialinriktningar.

Omfattning och upplägg

Kursen omfattar 6 heldagar (kl. 09.00-16.00) uppdelade på tre tillfällen om vardera 2 heldagar, inklusive en heldag för examination och diskussion.

Kursen motsvarar 7.5 högskolepoäng och omfattar 6 heldagar uppdelade på tre tillfällen om vardera 2 heldagar. Totalt ingår 36 lärarledda lektionstimmar för undervisning varav 4 lektionstimmar för muntlig examination. Undervisningsformerna är föreläsningar och fallseminarier avseende diagnostik.

Syfte och sammanfattning

Kursen syftar till att ge psykologen fördjupad förmåga att genomföra evidensbaserade personlighetsbedömningar med fokus på klinisk verksamhet, samt att utveckla förmågan att värdera forskning inom området.

Det är en fördjupande specialistkurs för psykologer som önskar att utveckla kompetensen i utredning av personlighetsstörningar. Särskild vikt läggs vid differentiering mellan normal, avvikande och störd personlighetsutveckling, i enlighet med personlighetsstörningsmodellerna i DSM-5 och ICD-11. Kursen ger en omfattande genomgång av- och praktisk träning i att bedöma personlighet och personlighetsstörning med stöd av relevanta instrument och metoder enligt de nya dimensionella modellerna i DSM-5 och ICD-11.

Kursen har fokus på utredning av vuxna, men innehåller även inslag om personlighetsutveckling och bedömning av personlighet hos ungdomar. Kurslitteraturen består av forskning inom epidemiologi, personlighetspsykologi, utvecklingspsykologi, utvecklingspsykopatologi, evidensbaserad utredning och psykiatri.

Innehåll

Kursen behandlar empiriska, praktiska och etiska faktorer i kliniskt arbete med personlighetsbedömningar, såsom datainsamling, analys, bedömning och återkoppling. Särskild träning sker i instrument relevanta för bedömning av personlighetsstörningar enligt DSM-5 och ICD-11.

Lärandemål

Kunskap och förståelse

Efter genomgången och godkänd kurs ska psykologen ha:

- Fördjupad kunskap om strukturen för personlighet i relation till normal personlighet och till annan psykopatologi.
- Fördjupad kunskap om teoretiska modeller och empiriska fynd kring etiologin för personlighet och personlighetsstörningar.
- Fördjupad kunskap om principerna för- och bakgrunden till vanliga instrument och metoder för utredning av personlighet och personlighetsstörningar, inklusive felkällor och bias.
- Fördjupad kunskap om hur olika sätt att mäta personlighet relaterar till varandra.

Färdighet och förmåga

Efter genomgången och godkänd kurs ska psykologen ha:

- Fördjupad förmåga att administrera, poängsätta och summera psykometriska instrument för bedömning av personlighet och personlighetsstörningar.
- Fördjupad förmåga att kunna beskriva likheter och skillnader mellan vanliga instrument för bedömning av personlighet och personlighetsstörningar.
- Fördjupad förmåga att behärska utredning av personlighetsstörningar enligt DSM-5 och ICD-11.
- Ha fördjupad förmåga att genomföra evidensbaserad multi-metod och multiinformantbedömningar av personlighetsstörningar.
- Fördjupad förmåga att genomföra kvalificerade differentialdiagnostiska överväganden vid utredning av personlighetsstörningar.

Värderingsförmåga och förhållningssätt

Efter genomgången och godkänd kurs ska psykologen:

- Ha fördjupad förmåga att värdera information från studier kring etiologin för personlighet och personlighetsstörningar.
- Ha fördjupad förmåga att tolka resultatet från instrument för bedömning av personlighet och personlighetsstörningar.
- Identifiera kliniskt-praktiska problemställningar i samband med utredning av personlighet och personlighetsstörningar.
- Identifiera relevanta etiska problemställningar i samband med personlighetsbedömningar och förhålla sig till dessa med professionell medvetenhet.

Examination

Utbildningen kommer att bedömas som godkänd/icke godkänd. På föreläsningarna och vid examinationen föreligger obligatorisk närvaro. Det krävs minst 80% närvaro vid de lärarledda dagarna och fullständig närvaro vid samtliga examinerande moment. Ytterligare frånvaro godkänns ej, men kan kompletteras genom att delta vid nästa tillfälle som kursen genomförs, eventuellt vid vissa fall genom kompletteringsuppgift.

Kursen examineras via muntlig examination och via enskild skriftlig hemtentamen.

Kursutvärdering

Kursen utvärderas efter genomgången kurs där deltagarna anonymt fyller i ett utvärderingsformulär. Möjlighet till muntlig återkoppling finns också under kursens gång, samt vid kursavslutning.

Kursledare

Rickard Ahlberg, leg psykolog. Doktorand vid Institutionen för medicinska vetenskaper, ORU.

Examinator

Bengt Eriksson, fil. dr. leg psykolog, leg psykoterapeut och handledare.

Pris

21 400 kr + moms.

Kursmaterial ingår ej, utan införskaffas av deltagarna.

Kursanmälan

Anmälan till kursen görs på:

wisemind.se/utbildning under fliken "Kursanmälan".

Kontaktinformation

Mail: info@wisemind.se

Tel: 0763-25 49 58

Kurslitteratur

Epidemiologi

Ayoub et al. (2019). Genetic and Environmental Associations Between Child Personality and Parenting. *Social Psychological and Personality Science*, 10(6), 711-721.

Bach, B., Simonsen, E., Kongerslev, M. T., Bo, S., Hastrup, L. H., Simonsen, S., & Sellbom, M. (2023). ICD-11 personality disorder features in the danish general population: Cut-offs and prevalence rates for severity levels. *Psychiatry research*, 328.

Barlow, D.H. Currier, A. J., & Woodard, L. S. (2021). Neuroticism and disorders of emotion: A new synthesis. *Current Directions in Psychological Science*.

Beckwith et al. (2014). Personality disorder prevalence in psychiatric outpatients: a systematic literature review. *Personality and Mental Health*, 2, 91-101.

Brennan, G. M., Moffitt, T. E., Bourassa, K. J., Harrington, H., Hogan, S., Houts, R. M., Poulton, R., Ramrakha, S., & Caspi, A. (2024). The Continuity of Adversity: Negative Emotionality Links Early Life Adversity With Adult Stressful Life Events. *Clinical Psychological Science*, 0(0).

Brown, T. A., & Sellbom, M. (2024). Examining the validity and factor structure of the ICD-11 trait domains. *Psychological assessment*, 36(5), 311-322. <https://doi.org/10.1037/pas0001308>

Cuijpers et al. (2010). Economic costs of neuroticism: a population-based study. *Archives of General Psychiatry*, 67, 1086-1093.

d'Huart D, Seker S, Bürgin D, Birkhölzer M, Boonmann C, Schmid M, Schmeck K, Bach B. (2023). Key insights from studies on the stability of personality disorders in different age groups. *Front Psychiatry*. Jun 15;14:1109336.

Eggermont, Kristina & Raymaekers, Koen, et al. (2023). Impairment in personality functioning throughout adolescence and co-development with personality traits, emotion regulation strategies, and psychopathology. *Journal of Research in Personality*. 104.

Fatimah, H., Wiernik, B. M., Gorey, C., McGue, M., Iacono, W. G., & Bornoalova, M. A. (2020). Familial factors and the risk of borderline personality pathology: genetic and environmental transmission. *Psychological Medicine*, 50(8), 1327-1337.

Gutiérrez, F., Aluja, A., Ruiz Rodríguez, J., Peri, J. M., Gárriz, M., García, L. F., Sorrel, M. A., Sureda, B., Vall, G., Ferrer, M., & Calvo, N. (2023). Borderline, where are you? A psychometric approach to the personality domains in the International Classification of Diseases, 11th Revision (ICD-11). *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 14(3), 355-359.

He, J. A., Antshel, K. M., Bierderman, J., & Faraone S. V. (2019). Do Personality Traits Predict Functional Impairment and Quality of Life in Adult ADHD? A Controlled Study. *Journal of Attention Disorders*, 23, 12-21.

Hu, Q., Chen, J., Ma, J., Li, Y., Xu, Y., Yue, C., & Cong, E. (2024). Causal effects of neuroticism on postpartum depression: a bidirectional mendelian randomization study. *Archives of women's mental health*, 10.1007/s00737-024-01466-w.

Jacob et al. (2016). Sex- and subtype related differences of personality disorders (Axis II) and personality traits in persistent ADHD. *Journal of Attention Disorders*, 20, 1056-1065.

Jowett, S., Hyland, P., Hansen, M., & Bach, B. (2024). Understanding the Interplay Between ICD-11 Complex PTSD and Personality Disorder Features in Relation to Traumatic Life Events in a Trauma-Exposed Community Sample. *Journal of personality disorders*, 38(3), 207-224.

Kendler, K. S., Aggen, S. H., Gillespie, N., Krueger, R. F., Czajkowski, N., Ystrom, E., & Reichborn-Kjennerud, T. (2019). The structure of genetic and environmental influences on normative personality, abnormal personality traits, and personality disorder symptoms. *Psychological Medicine*, 49(8), 1392-1399.

Kouppis, E., & Ekselius, L. (2020). Validity of the personality disorder diagnosis in the Swedish National Patient Register. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 141, 5, 432-438.

Kuja-Halkola, R., Lind Juto, K., Skoglund, C., Rück, C., Mataix-Cols, D., Pérez-Vigil, A., . . . Larsson, H. (2021). Do borderline personality disorder and attention-deficit/hyperactivity disorder co-aggregate in families? A population-based study of 2 million Swedes. *Molecular Psychiatry*, 26(1), 341-349.

Le Corff, Y., Lapalme, M., Rivard, G., L'Ecuyer, G., Morin, R., Forget, K., & Rolland, J.-P. (2023). Prevalence of the alternative model of personality disorders diagnoses in populational and at-risk samples, gender and age groups comparisons, and normative data for the LPFS-SR and PID-5. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 14(6), 591-602.

O'Grady, S. M., & Hinshaw, S. P. (2023). Developmental predictors of young adult borderline personality disorder: a prospective, longitudinal study of females with and without childhood ADHD. *BMC psychiatry*, 23(1), 106.

Roberts et al. (2007). The Power of Personality: The Comparative Validity of Personality Traits, Socioeconomic Status, and Cognitive Ability for Predicting Im-

portant Life Outcomes. *Perspectives of Psychological Science*, 4, 313-345.

Shields, A. N., Giljen, M., España, R. A., & Tackett, J. L. (2021). The p factor and dimensional structural models of youth personality pathology and psychopathology. *Curr Opin Psychol*, 37, 21-25.

Tate, A.E., Sahlin, H., Liu, S. et al. Borderline personality disorder: associations with psychiatric disorders, somatic illnesses, trauma, and adverse behaviors. *Mol Psychiatry* 27, 2514–2521 (2022).

Takahashi, Y., Pease, C. R., Pingault, J. B., & Viding, E. (2021). Genetic and environmental influences on the developmental trajectory of callous-unemotional traits from childhood to adolescence. *Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*, 62(4), 414-423.

Welander-Vatn, A., Torvik, F. A., Czajkowski, N., Kendler, K. S., Reichborn-Kjennerud, T., Knudsen, G. P., & Ystrom, E. (2019). Relationships Among Avoidant Personality Disorder, Social Anxiety Disorder, and Normative Personality Traits: A Twin Study. *J Pers Disord*, 33(3), 289-309.

Wertz, J., Caspi, A., Ambler, A., Arseneault, L., Belsky, D. W., Danese, A., . . . Moffitt, T. E. (2020). Borderline Symptoms at Age 12 Signal Risk for Poor Outcomes During the Transition to Adulthood: Findings From a Genetically Sensitive Longitudinal Cohort Study. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 59(10), 1165-1177.

Widiger, et al. (2018). Personality in a hierarchical model of psychopathology. *Clinical Psychological Science*, 7, 77-92.

Winsper et al. (2020). The prevalence of personality disorders in the community: a global systematic review and meta-analysis. *British Journal of Psychiatry*, 216, 69-78.

Utredning och bedömning

Bach, B., & Simonsen, S. (2021). How does level of personality functioning inform clinical management and treatment? Implications for ICD-11 classification of personality disorder severity. *Curr Opin Psychiatry*, 34(1), 54-63.

Balling, C. E., Lane, S. P., & Douglas, S. (2021). Ratings of dimensional traits in clinical practice: Comparing therapist and client perspectives. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*.

Beeney et al. (2019). Detecting the presence of a personality disorder using interpersonal and self-dysfunc-

tion. *Journal of Personality Disorders*, 33, 229-248.

Burchett, D., Sellbom, M., & Bagby, R. M. (2023). Assessment of response bias in personality disorder research. *Personality disorders*, 14(1), 93–104.

Brown, T. A., & Sellbom, M. (2023). Associations Between MMPI-3 Scale Scores and the DSM-5 AMPD and ICD-11 Dimensional Personality Traits. *Assessment*, 30(4), 943–958.

Chang et al., (2021). Callous-unemotional traits among adolescents with Autism spectrum disorder, Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder, or Typical development: Differences between adolescents and parents views. *Int J of En Res and Pub Health*, 18.

Colins, O. F., Kostas, A. F., & Andershed, H. (2021). The DSM-5 limited prosocial emotions specifier for conduct disorder: Comorbid problems, prognosis, and antecedents. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 60, 1020-1029.

Felding, S. U., Mikkelsen, L. B., & Bach, B. (2021). Complex PTSD and personality disorder in ICD-11: when to assign one or two diagnoses? *Australas Psychiatry*.

Fossati, A., Somma, A., (2021). The assessment of personality pathology in adolescence from the perspective of the Alternative DSM-5 model for personality disorder. *Current Opinion in Psychology*, 37, 39-43.

Heltne, A., Bode, C., Hummelen, B., Falkum, E., Selvik, S. G., & Paap, M. C. S. (2021). Norwegian Clinicians' Experiences of Learnability and Usability of SCID-II, SCID-5-PD and SCID-5-AMPD-I Interviews: A Sequential Multi-Group Qualitative Approach. *Journal of Personality Assessment*, 1-14.

Heltne, A., Braeken, J., Hummelen, B., Germans Selvik, S., Buer Christensen, T., & Paap, M. C. S. (2022). Do Flexible Administration Procedures Promote Individualized Clinical Assessments? An Explorative Analysis of How Clinicians Utilize the Funnel Structure of the SCID-5-AMPD Module I: LPFS. *Journal of Personality Assessment*, 105(5), 636–646.

Kemp et al. (2021). Developing Cutoff Scores for the Inventory of Callous-Unemotional Traits (ICU) in Justice-Involved and Community Samples. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*.

Kerr, S., McLaren, V., Cano, K., Vanwoerden, S., Goth, K., & Sharp, C. (2023). Levels of Personality Functioning Questionnaire 12-18 (LoPF-Q 12-18): Factor structure, validity, and clinical cut-offs. *Assessment*, 30(6), 1764–1776.

Kotov R, Cicero DC, Conway CC, et al. (2022). The Hierarchical Taxonomy of Psychopathology (HiTOP) in psychiatric practice and research. *Psychological Medi-*

cine. 52(9):1666-1678.

Levin-Aspenson, H. F., Khoo, S., Stanton, K., King, B., & Zimmerman, M. (2023). A bridge between DSM-5 Section II personality disorder criteria and ICD-11 personality disorder trait domains. *Journal of Personality Disorders*, 37(3), 317–336.

Luyten, P., & Fonagy, P. (2021). Integrating and differentiating personality and psychopathology: A psychodynamic perspective. *Journal of Personality*.

Pan, B., Wang, W. (2024). Practical implications of ICD-11 personality disorder classifications. *BMC Psychiatry* 24, 191.

Pires, R., Henriques-Calado, J., Sousa Ferreira, A., Bach, B., Paulino, M., Gama Marques, J., . . . Gonçalves, B. (2021). The Utility of ICD-11 and DSM-5 Traits for Differentiating Patients With Personality Disorders From Other Clinical Groups. *Front Psychiatry*, 12.

Quilty, L. C., Bagby, R. M., Krueger, R. F., & Pollock, B. G. (2021). Validation of DSM-5 clinician-rated measures of personality pathology. *Psychological Assessment*, 33(1), 84–89.

Rinaldi, C., Attanasio, M., Valenti, M., Mazza, M., & Keller, R. (2021). Autism spectrum disorder and personality disorders: Comorbidity and differential diagnosis. *World journal of psychiatry*, 11(12), 1366–1386.

Sellbom, M., Brown, T. A., & Bach, B. (2024). Development and psychometric evaluation of the Personality Disorder Severity ICD-11 (PDS-ICD-11) Clinician-Rating Form. *Personality and mental health*, 18(1), 60–68.

Sharp, C., & Miller, J. D. (2022). Ten-year retrospective on the DSM–5 alternative model of personality disorder: Seeing the forest for the trees. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 13(4), 301–304.

Sharp, C., & Wall, K. (2021). DSM-5 Level of Personality Functioning: Refocusing Personality Disorder on What It Means to Be Human. *Annual Review of Clinical Psychology*, 17, 313-337.

Shiner, R., Christopher, J., & De Fruyt, F., (2021). Personality Assessment of Children and Adolescents. *Annual Review of Developmental Psychology*, 3.

Tyrer, P., Mulder, R., Kim, Y. R., & Crawford, M. J. (2019). The Development of the ICD-11 Classification of Personality Disorders: An Amalgam of Science, Pragmatism, and Politics. *Annual Review of Clinical Psychology*, 15, 481-502.

Weekers et al. (2020). Scripting the DSM-5 Alternative Model for Personality Disorders assessment procedure:

A clinically feasible multi-informant multi-method approach. *Personality and Mental Health*, 14, 304-318.

White, A., & Hudson, A. (2023). Questions arising from the application of the ICD-11 diagnoses of complex post traumatic stress disorder and personality disorder. *International journal of psychiatry in clinical practice*, 27(3), 301–307.

Wright, A., & Hopwood, C. (2021). Integrating and distinguishing personality and psychopathology. *Journal of Personality*.

Referenslitteratur:

American Psychiatric Association. American Psychiatric Association. DSM-5 Task Force.,. Diagnostic and statistical manual of mental disorders: DSM-5. Arlington, VA: American Psychiatric Association; 2013.

World Health Organization. (2018). International classification of diseases for mortality and morbidity statistics (11th Revision). Retrieved from <https://icd.who.int/browse11/l-m/en>